

Изденүүчү Кыдыралиева Айткан Раимжановнанын «И. Бекбоевдин илимий жана педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгү» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына расмий оппоненттик

П И К И Р

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Диссертация педагогика тарыхындагы актуалдуу маселелердин бирине арналган. Анткени, кыргыз педагогикасында ишмердүүлүгү илимий таанымдык кызыкчылык жараткан инсандардын бири Кыргыз Эл мугалими, КРУИАнын корр.-мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор Исак Бекбоевдин илимий-педагикалык, уюштуруучулук ишмердүүлүгүнүн Кыргызстандын педагогикалык илиминин өнүгүшүндөгү реалдуу салымы илим айдыңында изилдөө зарылдыгы жогору болгон казына болуп эсептелет. Исак Бекбоев өз доорунун улутунун улуу педагогу Кыргызстандын бүгүнкү тарыхындагы жандуу легендага айланган залкар инсан, улуттук педагогика илимдинеги монументалдуу фигура.

Исак Бекбоевдин эмгектери мезгилинде башталгыч класстардын окуучуларынан баштап, университеттин студенттери, мугалимдер, илимпоздор бир сөз менен айтканда педагогиканын теориясы менен практикасына тиешелүү субъекттердин баары үчүн зарыл билимдер катары кызмат өтөп келгендиги диссертант тарабынан таасын ачыкталган.

Кыргыз педагогика илимдинеги илимий билимдердин мындай фону ага аспиет мамиле кылыш, натыйжалуу үйрөнүү, колдоно билүүнүн жолун издөөнү талап кылат. Бирок, кыргыз илим чөйрөсүндө дале болсо улуттук кыртышта жаралган илимий-педагикалык баалуулуктар анчейин этибарга алынбай, көнгөн адат боюнча башка өлкөлөрдүн билим берүү мейкиндигине багышталган илимий-педагикалык билимдер менен методикалык

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА

Оксуше катар
Ж.Долотуу

No. 91 "23" 09 2022 ж/г

моделдерди перефразалап, айрыкча, Россиялык окумуштуулардын эмгектериндеги тексттерди ээрчип жазып, республиканын конкреттүү шарттарынын чегинде реалдуу ой жүгүртүүдөн чёттөп кеткен фактылар арбын. Түзүлгөн кырдаалдын объективдүү себептеринин бири Ата -Мекендик окумуштуулардын эмгектериндеги рационалдуу илимий-педагогикалык ойлорду илим айдыңынан изилдеп, багыттарына, баалуулугуна жараша изилдеп таанытуу ишинин колго алына электиги. Маалыматтарды «пайдалуулук коэффицентине» карап иргеп тандап өздөштүрүү жөнүндөгү учур философиясы Ата-Мекендик илимпоздордун илимий-методикалык эмгектерин изилдөө, колдонуу маселелерин объективдүү зарылдык катары ортого чыгаргандыгы диссертациянын актуалдуулугун айгинелейт.

И. Бекбоевдин илимий-педагогикалык, уюштуруучулук ишмердүүлүгүнүн Кыргызстандын педагогикалык илиминин өнүгүшүндөгү опол тоодой салымы болгон менен ал маселелерди жетиштүү денгээлде чагылдырган эмгектердин чектелүү экендиги, ошондой эле бүгүнкү мугалимдер чөйрөсү тарабынан И. Бекбоевдин Ата Мекендик билим берүүнү өнүктүрүүгө багытталган илимий методикалык идеяларын үйрөнүүгө муктаждык бар, бирок анын көп кырдуу мурастарын ырааттуу изилдөө, таанытуу иши колго алына электиги аткарылган изилдөөнүн педагогика илими үчүн баандуу эмгек болоорунан кабар берет. Караптап жаткан диссертациялык жумуштун илимий күн тартибине келиши жогоруда белгиленген жүйөөлүү жагдайларга негизделип, И. Бекбоевдин илимий, педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгүн ар тараптуу жана комплекстүү изилдөө аркылуу анын Кыргызстандагы педагогика илиминин өнүгүшүнө кошкон салымын айкындоо максатын койгон жана ал максатты ишке ашыруу үчүн бир нече милдеттер аныкталган. Изилдөөнүн проблемасынын так аныкталгандыгы диссертациянын темасынын, предмет, максат, милдеттеринин ортосундагы ички биримдигин бекемдейт.

2. Диссертациянын илимий натыйжалары катары төмөнкүлөрдү көрсөтүүгө болот.

моделдерди перефразалап, айрыкча, Россиялык окумуштуулардын эмгектериндеги тексттерди ээрчип жазып, республиканын конкреттүү шарттарынын чегинде реалдуу ой жүгүртүүдөн четтеп кеткен фактылар арбын. Түзүлгөн кырдаалдын объективдүү себептеринин бири Ата -Мекендик окумуштуулардын эмгектериндеги рационалдуу илимий-педагогикалык ойлорду илим айдыңынан изилдеп, багыттарына, баалуулугуна жараша изилдеп таанытуу ишинин колго алына электиги. Маалыматтарды «пайдалуулук коэффицентине» карап иргеп тандап өздөштүрүү жөнүндөгү учур философиясы Ата-Мекендик илимпоздордун илимий–методикалык эмгектерин изилдөө, колдонуу маселелерин объективдүү зарылдык катары ортого чыгаргандыгы диссертациянын актуалдуулугун айгинелейт.

И. Бекбоевдин илимий-педагогикалык, уюштуруучулук ишмердүүлүгүнүн Кыргызстандын педагогикалык илиминин өнүгүшүндөгү опол тоодой салымы болгон менен ал маселелерди жетиштүү деңгээлде чагылдырган эмгектердин чектелүү экендиги, ошондой эле бүгүнкү мугалимдер чөйрөсү тарабынан И. Бекбоевдин Ата Мекендик билим берүүнү өнүктүрүүгө багытталган илимий методикалык идеяларын үйрөнүүгө муктаждык бар, бирок анын көп кырдуу мурастарын ырааттуу изилдөө, таанытуу иши колго алына электиги аткарылган изилдөөнүн педагогика илими үчүн баандуу эмгек болоорунан кабар берет. Караптап жаткан диссертациялык жумуштун илимий күн тартибине келиши жогоруда белгиленген жүйөлүү жагдайларга негизделип, И. Бекбоевдин илимий, педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгүн ар тараптуу жана комплекстүү изилдөө аркылуу анын Кыргызстандагы педагогика илиминин өнүгүшүнө кошкон салымын айкындоо максатын койгон жана ал максатты ишке ашыруу үчүн бир нече милдеттер аныкталган. Изилдөөнүн проблемасынын так аныкталгандыгы диссертациянын темасынын, предмет, максат, милдеттеринин ортосундагы ички биримдигин бекемдейт.

2. Диссертациянын илимий натыйжалары катары төмөнкүлөрдү көрсөтүүгө болот.

1-натыйжа. Кыргыз илимий педагогикасынын өнүгүш контекстинде И. Бекбоевдин педагог изилдөөчү катары калыптанышын шарттаган факторлор аныкталган.

2-натыйжа. И. Бекбоевдин Кыргызстанда математиканы окутуу методикасынын илим тармагынын өнүгүшүндөгү орду айкындалган.

3-натыйжа. И. Бекбоевдин эмгектериндеги жалпы педагогикалык жана дидактикалык идеяларды жана алардын Кыргыз мектептериндеги окутуу тарбиялоо ишин илимий-методикалык жактан камсыздоодогу тарыхый педагогикалык орду көрсөтүлүп, И. Бекбоевдин илимий кызыкчылыктары масштабдуулугу менен айрымаланып бир катар тармактарга таандык болгондугу тастыкталган.

4-натыйжа. И. Бекбоевдин илимий-педагогикалык, уюштуруучулук ишмердүүлүгүнүн Кыргызстанда педагогикалык илим жана практиканын өнүгүшүнө тийгизген олуттуу таасири ырасталган.

3. Диссертациялык иште алынган илимий натыйжалардын жаңылык деңгээлини төмөнкүчө мүнөздөсө болот:

3.1. *Биринчи натыйжаса жаңы, анткени изденүүчү И. Бекбоевдин илимпоз-педагог катары калыптанышын шарттаган объективдүү жана субъективдүү факторлорду аныктоо менен И. Бекбоевдин илимпоздук бейнеси анын илимий ишмердүүлүгү кыргыз педагогикасы предметтик билим берүүнү окуу-методикалык жактан камсыздоо жана Советтик Кыргызстандын билим берүү чөйрөсүндөгү жетишкендиктерди жалпылоо багытындагы эмпирикалык-прикладдык, тарыхый педагогикалык эмгектерди жаратуу басымдуулук кылган этаптан теориялык изилдөөлөрө кадам койу этабына өтүү зарылдыгы жаралган тарыхый кырдаалга туш келгендигин жана анын андан ары өнүгүшү менен тыгыз байланыштуу болгондугун тастыктаган.*

3.2. И. Бекбоевдин дээрлик жарым кылымдан ашуун убакыттан берки аң сезимдүү ишмердүүлүгү республиканын мектептеринде математикалык билим берүүнүн көйгөйлөрүн аныктоо аны оптимальдуу чечүүнүн илимий-методикалык негиздерин айкындоо, каражаттарын иштеп чыгуу маселелери

1-натыйжа. Кыргыз илимий педагогикасынын өнүгүш контекстинде И. Бекбоевдин педагог изилдөөчү катары калыптанышын шарттаган факторлор аныкталган.

2-натыйжа. И. Бекбоевдин Кыргызстанда математиканы окутуу методикасынын илим тармагынын өнүгүшүндөгү орду айкындалган.

3-натыйжа. И. Бекбоевдин эмгектериндеги жалпы педагогикалык жана дидактикалык идеяларды жана алардын Кыргыз мектептериндеги окутуу тарбиялоо ишин илимий-методикалык жактан камсыздоодогу тарыхый педагогикалык орду көрсөтүлүп, И. Бекбоевдин илимий кызыкчылыктары масштабдуулугу менен айрымаланып бир катар тармактарга таандык болгондугу тастыкталган.

4-натыйжа. И. Бекбоевдин илимий-педагогикалык, уюштуруучулук ишмердүүлүгүнүн Кыргызстанда педагогикалык илим жана практиканын өнүгүшүнө тийгизген олуттуу таасири ырасталган.

3. Диссертациялык иште алынган илимий натыйжалардын жаңылык деңгээлини төмөнкүчө мүнөздөсө болот:

3.1. Биринчи натыйжаса жаңы, анткени изденүүчү И. Бекбоевдин илимпоз-педагог катары калыптанышын шарттаган объективдүү жана субъективдүү факторлорду аныктоо менен И. Бекбоевдин илимпоздук бейнеси анын илимий ишмердүүлүгү кыргыз педагогикасы предметтик билим берүүнү окуу-методикалык жактан камсыздоо жана Советтик Кыргызстандын билим берүү чөйрөсүндөгү жетишкендиктерди жалпылоо багытындагы эмпирикалык-прикладдык, тарыхый педагогикалык эмгектерди жаратуу басымдуулук кылган этаптан теориялык изилдөөлөргө кадам койу этабына өтүү зарылдыгы жаралган тарыхый кырдаалга туш келгендигин жана анын андан ары өнүгүшү менен тыгыз байланыштуу болгондугун тастыктаган.

3.2. И. Бекбоевдин дээрлик жарым кылымдан ашуун убакыттан берки аң сезимдүү ишмердүүлүгү республиканын мектептеринде математикалык билим берүүнүн көйгөйлөрүн аныктоо аны оптималдуу чечүүнүн илимий-методикалык негиздерин айкындоо, каражаттарын иштеп чыгуу маселелери

менен байланышкандыгы изденүүчү тарабынан далилденген. Ошондой эле И.Бекбоевдин эмгектериндеги жалпы педагогикалык жана дидактикалык маселелердин негизги бағыттары, алардын илимий таанымдык жана практикалык мааниси айкындалгандыгын жаңы натыйжаса катары мунөздөөгө болот.

3.3. И. Бекбоевдин илимий кызыкчылыктары масштабдуулугу менен айрымаланып бир катар тармактарга таандык болгондугу ишенимдүү тастыкталган. Кыргыз педагогика илиминин тарыхый ретроспективасы илимпоздун баардык тармактагы эмгектеринин илимий таанымдык потенциалын жоготпой келе жаткандыгы изденүүчү тарабынан ачыкталгандыгы натыйжасын жаңылыгына шек жаратпайт.

3.4. И. Бекбоевдин уюштуруучулук, устаттык педагогикалык ишмердүүлүгүнүн Кыргыстанда педагогика илиминин жана окутуу тарбиялоо ишин илимий-методикалык жактан камсыздоо практикасынын өнүгүшүнө тийгизген олуттуу таасири ырасталган.

4. Диссертацияда берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделиш даражасы

Диссертациялык иште коргоого коюулуп жаткан жоболор, жыйынтыктар жана сунуштар теориялык жактан негиздүү, практикалык жактан маанилүү, анткени изилдөөчүнүн көп жылдык педагогикалык тажрыбасынын негизинде жазылган.

Изденүүчү И. Бекбоевдин илимий ишмердүүлүгү республикада мектеп математикасын окутуу тармагынын теориясы жана практикасы менен тутумдаш экендигин баса белгилөө менен эмгектериндеги математикалык билим берүүнүн турмуш менен байланышын камсыздоо, математиканы окутуу процессинде окуучулардын өз алдынча иштөө билгичтик менен көндүмдөрүнүн дөнгөэлин жогорулатуу, окуучуларга мектеп математика курсун өздөштүрүүнүн рационалдуу ықмаларын үйрөтүү, математика боюнча класстан тышкаркы иштөө ықмалары тууралуу концептуалдуу идеялары

реалдуу практикалык талаптардан улам жаралып, мезгилиnde таасирдүү кызмат өтөп актуалдуулугун азыр да жоготпой келе жаткандыгын ырастайт.

Алынган илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгү пайдубалдуу теориялык жоболорго таянуу жүздөгөн илимий булактарды талдоо аркылуу бекемделген.

5. Изилдөөде алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү.

Аткарылган изилдөөнүн натыйжалары Кыргызстанда педагогика илиминин өнүгүш тарыхын тактоодо айрыкча башка окумуштуу педагогдордун өмүр жолу менен илимий-педагогикалык чыгармачылыгы боюнча изилдөөлөрдө; кыргыз мектептеринде математиканы окутуу жана окуу куралдарды даярдоо практикасында; мектеп мугалимдеринин кесиптик педагогикалык компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүү багытындагы иш чараптарда; университеттерде “Педагогиканын тарыхы”, “Дидактика” жана “Математиканы окутуунун методикасы” дисциплинардынын мазмунун өнүктүрүүдө колдонулушу мүмкүн.

6. Изденүүчүнүн жекече салымы.

Диссертациялык изилдөөнүн илимий натыйжалары, коргоого сунушталган жоболор И. Бекбоевдин мурастарын жана анын уюштуруучулук-педагогикалык ишмердүүлүгүн чагылдырган булактарды талдоонун негизинде диссертанттын өзү тарабынан жеке иштелип чыккан.

7. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациялык иште чагылдырылган мазмун менен дал келет. Авторефератта кыргыз, орус, англий тилинде диссертациялык иштин илимий аппаратын чагылдырган кыскача резюмеси туура иштелген.

8. Диссертациялык иште жана авторефератта кездешкен айрым мүчүлүштүктөр:

Каралып жаткан диссертациялык иш И. Бекбоевдин илимий, педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгүн ар тараптуу жана комплекстүү изилдөө аркылуу анын Кыргызстандагы педагогика илиминин өнүгүшүнө кошкон салымын айкындоого багытталган бир топ алгылыктуу натыйжаларга жетишкендигине карабастан, айрым мүчүлүштүктөрдү белгилөөгө болот.

1. Диссертацияда педагогдор өз ишмердүүлүгүндө колдоно турган окутуу тарбиялоонун мазмунун улуттук маданий өзгөчөлүктөргө ылайык өнүктүрүү боюнча сабактардын фрагменттери тиркеме катары берилсе жакшы болмок.

2. И. Бекбоевдин эмгектериндеги жалпы педагогикалык жана дидактикалык идеяларды жайылтуу жана Кыргыз мектептериндеги окутуу тарбиялоо ишин илимий-методикалык жактан камсыздоо максатында атайын программа киргизилсе диссертациянын илимий-практикалык маанилүүлүгү артмак.

3. Диссертацияда кездешкен айрым пунктуациялык, орфографиялык, стилистикалык мүчүлүштүктөрдү жоюу керек.

Белгиленген мүчүлүштүктөр Кыдыралиева Айтикан Раимжановнанын «И. Бекбоевдин илимий жана педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгү» аттуу диссертациялык ишинин жалпы илимий беделине шек келтирбейт, алар негизинен изилдөөнүн денгээлин мындан да жогорулатуу максатында каалоо иретинде белгиленди.

9. Диссертациялык иш боюнча жалпы бүтүм.

Кыдыралиева Айтикан Раимжановнанын «И. Бекбоевдин илимий жана педагогикалык-уюштуруучулук ишмердүүлүгү» аттуу 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын диссертациялык изилдөөлөргө коюлуучу

талаптарын канааттандырат. Ал эми Кыдыралиева Айтикан Раимжановна 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу деп эсептейм.

Педагогика илимдеринин кандидаты,
доценттин м.а.

Ж.Т.Каденова

